

דף ט.

עין משפט א.ב.ג.

ח"מ סימן רכו פעיף ה

ה. המוכר קרקע לחבירו ואחר שקנה הלוקח באחד מדרכי הקניה קודם שישתמש בה יצאו עליה מערערין, הרי הלוקח יכול לחזור בו, שאין לך מום גדול מזה שעדיין לא נהנה בו ובאו התובעים לפיכך יכול לבטל המקח ומחזיר המוכר הדמים, והמוכר יעשה דין עם המערערים ^ל. אבל אם נשתמש בה הלוקח כל שהוא אפי' רק דש ^מ המצר שלה אינו יכול לחזור בו ^נ אלא עושה דין עם המערערים ואם הוציאוה מידו בדין חוזר על המוכר.

הגה: וכל זה בעירעור שלא נתברר עדיין לגמרי אלא שבי"ד רואין שיש אמתלא בדברי המערער ^ס אבל אם יצא רק קול בעלמא אפי' לא נתקיים המקח לגמרי לא יכול הלוקח לבטל המקח. ואם חזר הלוקח מחמת ערעור אפילו אם נתבטל העירעור ^ע נתבטל המקח.

הגה: היה עירעור שהמוכר חייב לבעלי חובות והמוכר אומר שיש לו שוכרים שפרע חובותיו הוי עירעור ויכול הלוקח לחזור בו דאין צריך לקנות דבר

^ל. רמב"ם פי"ט ממכירה הלכה ב'. מב"ק ט' ע"ב.

^מ. פי' שהגביהו שזה תיקון השדה כך פירש רש"י בב"מ י"ד ע"ב ד"ה מכי, אבל הרא"ש שם ס"ל היינו הלך על המצר לראות אם השדה כמו שאמר המוכר. סמ"ע ס"ק י'.

^נ. כתב בכסף משנה שם דוקא דיש לו נכסים למוכר לשלם לו, אבל בלאו הכי יכול ג"כ לחזור שאומר לו שבנתיים תאכל המעות ולא יהיה לי ממה להפרע ממך.

^ס. בדין זה חולקים הרמב"ם שם, והרא"ש בפ"א סי' ל"ח במציעא. דהרמב"ם ס"ל שדין זה אפי' בנתן כבר הלוקח המעות, והרא"ש ס"ל דוקא כשעדיין לא נתן המעות ואז אם לא נתברר העירעור אלא שבא אחד ואמר יש לי עדים ושטר הלוקח אינו חייב ליתן המעות אף שעשה קנין כבר, ואם נתברר העירעור כגון שהראה שטר בבי"ד אפי' שאינו מקויים אפי' דיש כבר אמצרא אינו צריך ליתן המעות, אבל אם כבר נתן הדמים אפי' אם רואין בי"ד אמתלא גמורה יכול לומר לו המוכר תביא שטר שטרפיה ממך ע"פ דין ואשלם לך כספך, אם לא שהשטר כבר מקויים. ולפ"ז דברי הרמ"א תמוהים שכתב דבריו על דברי המחבר והרמב"ם שאירי שכבר נתן המעות דבכה"ג אפי' נתברר העירעור בשטר שאינו מקויים אין הלוקח יכול לחזור בו עד שיקיים השטר. סמ"ע ס"ק י"א.

^ע. ואם נתבטל העירעור קודם שיחזור, אין הלוקח יכול לחזור אם לא שטוען שצריך לשמור שוברו. סמ"ע ס"ק י"ב.

ולשמור שוכרו לעולם.

עין משפט ד.ה.

ח"מ סימן קעה פעיף ד

ד. ה"ה אם בא בעל חוב של אביהם וגבה חובו מאחד היורשים כגון שאביהם עשאו אפותיקי בטלה החלוקה **פ** וחולקין מחדש.

עין משפט ו.

ח"מ סימן קעג פעיף ג

ג. האחים שחלקו, או שנים שקנו שדה כאחד וחלקו לא נשאר לאחד מהם זכות בחלק חבירו וכלקוחות הם **ז** ואין להם לא דרך ולא סולמות ולא חלונות **ק** אע"פ שהיה מקודם **ר**.

אבל שנים שקנו שדה משני אנשים או משני אחים שהיה נודע חלק כל אחד והיו מחזיקים בנזקים אלו, אין לאחד מהם להפסיק **ש** אמת המים או הדרך שהיה או לשנות דבר מהנזקים שהחזיקו בהם המוכרים.

חלקו ונשאר הבאר לאחד בלבד אלא שנתן לו רשות לשני לשאוב משם **הגה:**

פ. שם ב"ב ק"ז ע"א. ועשאו אפותיקי או לא הגיע חובו אלא כשיעור שדה אחת שלא יכול היורש לדחותו שיגבה חצי חובו מהשני כמבואר בסי' ק"ז או שהיורש השני נטל חלקו במקום אחר חוץ ממקומו של הבעל חוב שבזה אין הבעל חוב צריך לגבות חובו במקום אחר, כמבואר בסי' קי"א. סמ"ע ס"ק ה'.

צ. כשמואל דפ"ק ב"ב ז' ע"ב, ורמב"ם פ"ב שם הלכה י"ב. ואחים שחלקו לאו דוקא, וכ"כ הר"י מיגש. והמוכר בעין יפה מוכר ולא דמי לסי' קנ"ד סעיף כ"ח במכר הבית ושייר לעצמו חצר. סמ"ע ס"ק ו'.

ובספר פעמוני זהב הביא דאם חלקו ביניהם אחד העליה והשני החצר והבתים. ובעל העליה יש לו רשות לכניסה ויציאה וגם לשטוח דבר ההכרח אבל לבעל החצר אין לו רשות לעלות במדרגות של בעל העליה ע"ש.

ק. כתב הטור דאיירי שלא חלקו כאן בשומא ועילוי בדמים משום כך אחרי החלוקה אחד יכול לבנות נגד חלונו של חבירו אע"ג שמאפיל עליו לגמרי. סמ"ע ס"ק ז'. אבל הט"ז חולק וס"ל דאיירי בשומא ועילוי ולא מיירי במאפיל עליו לגמרי ע"ש.

ר. דמתחילה היה של אביהם או של מוכר אחד ולא היה עליו שם מזיק, משא"כ עתה אחרי החלוקה בין שניים שנכנס או מעמיד בחלק השני ומזיקו. סמ"ע ס"ק ח'.

ש. שם ברמב"ם הלכה י"ג. ועיין במגיד משנה שם.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

אם נחרב הבור אזלא חזקתו של השני לגמרי^ת, ואין לו עוד חלק בבאר אפי' חזר ותיקנו.

דף ט:

עין משפט א.ב. אר"ח סימן תרנו פניף א

א. אם קנה אתרוג שראוי לצאת בו בצימצום כגון שיש בו כביצה מצומצמת, ואח"כ מצא גדול ממנו מצוה להוסיף עד שליש^א מתוכו מדמי הראשון כדי להחליפו^ב ביותר נאה.

ת עיין בביאורים ס"ק ב' מה שתמה על דין זה ובמאי מיירי. מ"מ אם טען זה שיש לו רשות להשתמש שהראשון קילקלו וטענתו בכרי הראשון צריך ליטבע היסת. סמ"ע ס"ק ט'. והגם שכתב זאת הסמ"ע על הרישא שנתקלקל הבאר ה"ה כאן.

א. וימרא דר"ה בב"ק דף ט'. ואע"פ שחייב אדם לתת כל ממונו כדי שלא יעבור על אחת ממצות השי"ת דכתיב "ואהבת את ה' וכו' ובכל מאדך" זה דוקא במצות לא תעשה שלא יעבור עליה בקום ועשה, אבל במצות עשה שלא יעבור עליה אין אדם מצווה לתת כל ממונו בשבילה ולהביא עצמו לידי עוני, ולהפיל עצמו על הצבור דהעני חשוב כמת, וטוב לו לישיב בשב ואל תעשה אפי' היא מצוה עוברת ותבטל המצוה ויקיים הרבה מצות כנגדה משיביא עצמו לידי עוני, ועל זה אמרו המכובז אל יכובז יותר מחומש. ור"ג שקנה אתרוג באלף זוז חומרא מלבו היא שמצוות היו חביבות עליו, כ"כ הב"י בשם הסמ"ג, ועוד שהוא נשיא ישראל ועשיר ואלף זוז אצלו לא חשוב הון רב.

ו ראוהו שקנה אתרוג גדול ומהודר בדמים יקרים ובא שמעון ופסלו אין שמעון חייב לשלם לו אלא אתרוג קטן שיצא בו י"ח, אבל מה ששוה האתרוג הגדול יותר מן הקטן לאחר החג חייב לשלם לו. כ"כ מהר"ם מינץ סי' קי"ג. אבל החכם צבי ועוד הרבה אחרונים חלקו עליו וכתבו ששמעון חייב לשלם לראובן דמי האתרוג היקר. כה"ח אות ג'. ובין פסלו בשוגג או במזיד חייב בכל מחירו של האתרוג והידורו כיון שאדם מועד לעולם בין ער בין ישן, בין מזיד בין שוגג. שם אות ד'.

ו גזל אתרוג מהודר בחג אם יכול אחר החג לומר לו הרי שלך לפניך ונפטר בזה, המשב"ז מסתפק בזה אבל בבית השואבה אות כ"ח פשוט לו שיכול לומר לו הרי שלך לפניך. כה"ח אות ז'.

ו המוכר אתרוג או לולב לחבירו ואחרי שבא לראותו מצאו רקוב אם יש לתלות שזה נעשה ביד המוכר הרי זה מקח טעות, אבל אם הדבר ספק המע"ה. כה"ח אות ח'.

ב. וזו דעת הסמ"ג ומקל שאין חיוב תוספת שליש אלא על אתרוג שיוצאין בו בצימצום, ומאידך מחמיר אפי' שכבר קנה האתרוג המצומצם שחייב להוסיף שליש להחליפו. ודעה שניה שהיא הי"א זו דעת רש"י בב"ק שמקל אם כבר קנה אתרוג דאינו מחוייב להחליף ולהוסיף שליש. אבל בעדיין לא קנה מחמיר כשמוצא שנים לקנות צריך תוספת שליש אפי' על שיעור שאינו מצומצם. ונראה להחמיר כשניהם גם לפני שקנה וגם אחרי שכבר קנה אם מוצא יותר מהודר מהראשון יוסיף שליש. ונראה שזה רק בפעם אחת

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

יש מי שאומר שאם מוצא ב' אתרוגים לקנות והאחד מהודר מחבירו ^ג יקח ההודר אם אין מיקרים אותו יותר משליש מתוכו של השני.

^{הגה:} מי שאין לו אתרוג ^ד או שאר מצוה עוברת א"צ לבזבז עליה הון וכמו שאמרו דהמבזבז אל יבזבז יותר מחומש מממונו אפי' במצוה עוברת. ודוקא מצות עשה אבל בלא תעשה יתן כל ממונו קודם שיעבור.

עין משפט ג. חו"מ סימן שצו סעיף ו

ז. מסר השור לחרש שוטה וקטן אע"פ שהיה השור קשור הבעלים חייבים ^ה, שדרך השור להתיר הקשר ^ו ולצאת ולהזיק, ואפי' שמרוהו

אבל אחרי שכבר קיים כתרוייהו גם אם ימצא אח"כ עוד מהודר מהשני אינו חייב להוסיף עליו שלישי.

^ו ודוקא לגבי אתרוג שכתוב בו הדר אבל בשופר והדומה אף בשיעור קטן א"צ להוסיף עליו שלישי. ויש מי שכתב דמצוה להוסיף בכל מצוה שלישי אפי' שלא כתיב בה הדר. כה"ח אות י'.

^ז ואמרו בגמ' בב"ק עד שלישי משלו מכאן ואילך משל הקב"ה, ופי' רש"י משלו דהיינו אותו שלישי שמוסיף בהידור מצוה משלו שאינו נפרע לו בחייו, כמו שאמרו היום לעשותן ומחר לקבל שכרן. מכאן ואילך מה שמוסיף בהידור מצוה על שלישי יפרע לו הקב"ה בחייו, והתוס' פירשו משל הקב"ה אוכל פירות בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב. וא"כ כדאי הוא לאדם להוסיף יותר משליש בהידור מצוה.

יש ראשונים שכתבו שיש להוסיף שלישי מלבר ולחומר. כ"כ הר"ן וכך פסק רש"ל והגר"א, אבל הט"ז כתב כיון שזה ספק בגמ' אם מלגו או מלבר פסק בשו"ע לקולא. ט"ז ס"ק ב'.

^ח והחיוב לכאורה רק להחליפו דהיינו שהמוכר מוכן לקבל לו הראשון בדמיו אבל אם אין אחר שרוצה לקנות הראשון אינו מחוייב. מ"א ס"ק ד'. אך מדברי ספר חסידים גם אם צריך לגנוז הראשון חייב לקחת השני ולהוסיף על הראשון שלישי מדין הידור. כה"ח אות ט"ו, וכן כתב ביפה ללב ח"ב אות א'.

ג. אפי' שניהם באותו גודל רק אחד מהודר ונאה יותר ביופיו. מ"ב אות ה'.

^ט ואם אדם חיו דחוקים א"צ להוסיף שלישי, ואפשר דאפי' המצוה עצמה א"צ לקנות חוץ מנר חנוכה וד' כוסות. מ"א ס"ק ז'.

ד. מי שיש לו רק ה' סלעים וצריך לפדות את בנו ולקנות אתרוג יקנה אתרוג שזו מצוה עוברת וזו מצוה שאינה עוברת. מגמ' קידושין כ"ט. מ"א ס"ק ח'. ודוקא בא"א לקיים מצות אתרוג בשל חבירו כגון שהוא דר בכפר יחידי אבל בלי זה יפדה את בנו, ומצות אתרוג יקיים בשל חבירו. כה"ח אות כ"א.

ה. מברייתא בב"ק ט' ע"ב וסוגיא דגמ' אליבא דחזקיה שם. וכתב ה"ה שם בהלכה ו' אפי' השור קשור כראוי אע"פ כן חייב שדרכן של החש"ו לשחק בהן ולהתירן והו"ל תחילתו בפשיעה אפי' שסופו באונס כגון שחתרה, וכך הכריע הרשב"א והתוס' שם.

ו. צ"ל דדרך החש"ו להתיר הקשר ע"י שמשחקים בהם. סמ"ע ס"ק י'.

החש"ו שמירה מעולה וחתרה ויצאה והזיקה הבעלים חייבים ז.

עין משפט ד. חו"מ סימן תי סעיף ל

ל. המוסר בורו לשומר חייב בנזקיו ח ואם מסרו לחש"ו אע"פ שהיה מכוסה הרי הבעלים חייבים שהבור עשוי להתגלות ט ואלו אין בהם דעת.

עין משפט הו. חו"מ סימן תיח סעיף ז

ח. השולח את הבעירה ביד חש"ו פטור מדיני אדם וחייב בידי שמים י, בד"א כשמסר לו גחלת וליבה אותה החש"ו שדרכה להתכבות מאליה, אבל נתן לו שלהבת חייב שהרי מעשיו של השולח גרמו כ.

עין משפט ז. חו"מ סימן שצו סעיף ו

עיין לעיל עין משפט ג

ז. כיון שתחילתו בפשיעה אף דסופו באונס חייב, ואפי' שעשו אח"כ החש"ו שמירה מעולה היינו שנעלו הדלת בפניה בנוסף לקשירה, והבהמה חתרה ג"כ חייב, כיון שתחילתו בפשיעה.

ואע"ג דבעינן שהאונס יבא מחמת הפשיעה כמ"ש בסי' רצ"א וכאן בסוף סעיף א', צ"ל דשאני כאן דאותה פשיעה הראויה לבא בשעה שמסרו הבהמה לחש"ו היינו שתצא ותזיק היא הנעשית בסוף משום כך אף שנעשה באונס חייבים הבעלים עליהם, ועיין בסי' ת"י סעיף כ"ג. סמ"ע ס"ק י"א.

ח. ופי' דהשומר חייב בנזקים אחר שקיבל עליו שמירתו, רמב"ם פי"ב מנזקי ממון הלכה ח'.

ט. וחיישינן שגם החש"ו בעצמם יגלוהו כיון דלאו בני דעה הם כמו לגבי השור בסי' שצ"ו סעיף ו'. סמ"ע ס"ק מ"ה.

י. במשנה בב"ק נ"ט ע"א, ולכאורא לא מפורש כאן שאמר לו לך עם גחלת זו ושרוף גדיש פלוני, דאולי בזה חייב וא"כ סרה תמיהת הש"ך על הסמ"ע בסוף סימן זה בסעיף י"ז, בסמ"ע ס"ק כ"ז, ובש"ך שם ס"ק ט'. וצ"ע.

כ. פסק כריש לקיש משמיה דחזקיה שהוא רבו של ר' יוחנן וכן פסק הרי"ף, ובפשטות הדברים אפי' לא מראה לו הגדיש ג"כ חייב דמעשיו גרמו.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאהרן שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט זז.

ח"מ סימן תי סעיף ל

ל. המוסר בורו לשומר חייב בנזקיו **ל** ואם מסרו לחש"ו אע"פ שהיה
מכוסה הרי הבעלים חייבים שהבור עשוי להתגלות **מ** ואלו אין בהם
דעת.

ל. ופי' דהשומר חייב בנזקים אחר שקיבל עליו שמירתו, רמב"ם פי"ב מנזקי ממון הלכה
ח'.
מ. וחיישינן שגם החש"ו בעצמם יגלוהו כיון דלאו בני דעה הם כמו לגבי השור בסי'
שצ"ו סעיף ו'. סמ"ע ס"ק מ"ה.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאהרן שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים
בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com